

הקדמה

ברגשי גיל ומתוך שבח והודיה לה' יתברך, הננו להגיש לפני ציבור שוחרי התורה והחסידות את חלקו הראשון של הספר **כתר שם טוב** אשר לאור שבעת הימים, מורנו רבי ישראל בעל שם טוב זי"ע, במהדורה מפורשת ומבוארת.

הספר **כתר שם טוב** הוא ליקוט תורותיו ודברי קדשו של הבעש"ט אשר יצא לאור לראשונה בשנת תקנ"ד על ידי הרה"צ רבי אהרן הכהן מזעליחוב זצ"ל, ונדפס מאז פעמים רבות נוספות. זהו הספר הראשון שריכז את תורתו של הבעש"ט, ואחד מספרי החסידות הראשונים שיצאו לאור.

רוב התורות לוקטו מתוך ספריו של תלמידו הגדול, הרה"ק רבי יעקב יוסף הכהן מפולנאה, ששיבץ בהם מאות פנינים יקרים מתורת רבו ומורו בציון מקורם הטהור – "שמעתי ממורי", ויסד עליהם רבים מדרושיו ופירושו. מקורות נוספים הם הספרים **לקוטים יקרים ומגיד דבריו ליעקב** (המכונה גם לקוטי אמרים), שיצאו מבית מדרשו של המגיד ממעזריטש, ואף בהם מובאות תורות שמקורן בדברי הבעש"ט (אם כי לא בכל התורות שהועתקו בספר נזכר שמו במפורש). יתכן גם שעמדו לפני המלקט מקורות נוספים, כאמור בשער לחלקו השני של הספר, שמובאים בו "כל דברי קדשו של... [ה]בעש"ט זללה"ה, אשר מסרו לידי הגדולים והקדושים אשר המה יושבים כסאות למשפט". דומה כי בדברים אלה ניתן למצוא גם הדר לקשריו של המלקט עם רועי החסידות בדרור, ואכן ספריו האחרים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי תלמידי המגיד ממעזריטש ותלמידי תלמידיו – הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב, הרה"ק רבי שלמה מקרלין, הרה"ק רבי ישראל המגיד מקוזניץ, הרה"ק רבי יעקב יצחק הלוי החוזה מלובלין, ועוד.

מכאן גם נודעת החשיבות היתרה לספר זה, שכן, אף שלאחריו יצאו לאור ליקוטים נוספים מתורת הבעש"ט, ובראשם החיבור הגדול "בעל שם טוב על התורה" – מקום

מיוחד של כבוד עודנו שמור לספר זה שיצא לאור סמוך לפטירת הבעש"ט, בעוד רוב תלמידיו הגדולים של הרב המגיד עודם בחיים חיותם, והמה מכירים ומעידים על מעלתו של המלקט זצ"ל.

*

במקורו נדפס הספר כאשר רוב הדרושים באים ברצף אחד, ויש גם אשר נפרדו באמצע המאמר, באופן המקשה על הבנת הדברים. בשנת תשל"ג, לפי הוראת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע, הוכנה מהדורה חדשה בידי מערכת אוצר החסידים שעל ידי הוצאת קה"ת, ובה חולקו הדרושים הארוכים לסימנים נפרדים מסומנים באותיות, כל דיבור ודיבור בפני עצמו. חידוש נוסף של הוצאה זו היה הוספת ליקוט תורות ופתגמי מורנו הבעש"ט והנהגותיו אשר הובאו בכתבי רבותינו נשיאי חב"ד ותלמידיהם.

מהדורה נוספת ומפוארת של הספר, בשם **כתר שם טוב השלם**, יצאה לאור בשנת תשס"ד בהוצאת קה"ת על ידי הרה"ת ר' יעקב עמנואל שחט ע"ה. במהדורה זו נוסף מבוא הדן בהרחבה במקורותיהן של התורות וייחוסן לבעש"ט וכן אוצר בלום של מקורות ומראי מקומות, אולם גולת הכותרת היא ההשוואה המפורטת והמדוקדקת של לשון המלקט עם המקורות שמהם שאב את דבריו. השוואה זו, מלבד שהיא מלמדת על מקצת שינויי לשון ועל הוספות והשמטות שעשה המלקט בתורות המקוריות, מאפשרת להבחין בין דברי הבעש"ט עצמו ובין דברי התוספת והביאור של הרה"ק מפולנאה ושאר תלמידי הבעש"ט אשר הובאו לא אחת בכתר שם טוב יחד עם דברי הבעש"ט בחדא מחתא. נוסף לכך ביררה השוואה זו שבכמה וכמה מקומות צורף סימן אחד בספר מכמה מקומות שונים (אף שלרוב הדברים באים בהמשך זה לזה, וניכר כי במכוון צירפם המחבר), ובאותה מהדורה שבו סימנים אלה ונחלקו לשנים, לשלשה ואף לארבעה סעיפים, המצוינים כך: פז (א), פז (ב), פז (ג) וכו'.

בהוצאה זו, פנים הספר נאמן לנוסחו המקורי של הכתר שם טוב, למעט במקומות ספורים שבהם הכנסנו הוספות קצרות נחוצות מתוך המקורות באותיות קטנות יותר. את שאר השינויים שצוינו בכתר שם טוב השלם כללנו במדור בפני עצמו בשולי העמוד - "מקורות ושינויי נוסחאות". כן הערנו במדור זה במקום שהדבר נצרך על אי-אלו תיקוני טעויות ושינויי נוסח בין הדפוסים. בחלוקת הסימנים הלכנו לרוב בעקבות כתר שם טוב השלם, גם במקומות שהענין אחד.

*

למותר להאריך בגודל ערכן ומעלתן של תורות מורנו הבעש"ט, שמהן אבן פינה למשנת החסידות כולה. אף שחלק מן הדברים עוסקים בענינים רמים ונעלים

ובהשגות גבוהות שאינן שייכות לאנשים כערכנו, כוללות תורות אלה גם יסודות בעבודת ה' הנוגעים לכל אדם ואדם, ביאורי פסוקים ומאמרי חז"ל בדרך החסידות ומשלים יקרים. יחד עם זאת, עקב הלשון הקצרה והמושגים הקשים לעתים, לא תמיד עולה הלימוד בספר בנקל, ולא אחת חש הלומד כי יש צורך בתוספת ביאור לדברים. נטלנו אפוא על עצמנו משימה רבת אחריות זו של עריכת פירוש מלא ומקיף לדברי הבעש"ט, אשר משולב בתוך לשון המחבר, יחד עם הבאת דברי המחבר בצורתם וכלשונם במתכונת מנוקדת ומאירת עינים.

מובן מאליו שמפני עומק המושג וקוצר המשיגים, כתיבת הביאור לספר זה היא מהמלאכות הקשות שבמקדש. ניגשנו למלאכה זו בכובד ראש ומתוך חרדת קודש ועשינו מאמץ רב כדי להגיע בכל ענין אל הפירוש הנכון והמדויק ביותר ככל שירינו מגעת. דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר, ועל כן נעזרנו בראש ובראשונה במקומות נוספים בכתבי הרה"ק בעל תולדות יעקב יוסף שבהם נזכרו הדברים, וכן במקבילות השונות לתורות המופיעות בלקוטים יקרים ומגיד דבריו ליעקב. ציינו מקבילות אלו בראש כל ענין.

נוסף לכך הסתמכנו בביאורנו על שאר כתביהם של תלמידי הבעש"ט והמגיד ותלמידיהם, כמצוין בכל סימן וסימן. בתחום זה קובעים ברכה לעצמם ביאוריו של האדמו"ר רבי יצחק אייזיק מקומרנא זצ"ל, שעסק רבות בתורתו ובדרכו של הבעש"ט. מושגים השייכים לעולם הסוד ופנימיות התורה פירשנו לרוב על פי משנת חסידות חב"ד שבה מתבארים ענינים אלו בהרחבה באופן שכלי כנודע, אך ראוי לציין שמגמתנו בביאור לא היתה אלא לבאר את כוונת מורנו הבעש"ט, ולכן נדרשנו רק לאותם הפרטים הנחוצים להבנת הדברים, בכל מקום ומקום לפי ענינו, ולא הארכנו במה שאינו נוגע לכך, והמבקש להבין מושגים אלה על בוריים יוכל לעיין בהרחבה במראי המקומות המצוינים בשולי הגליון.

בציוני המקורות נעזרנו בראש ובראשונה בפירות עבודתו המקיפה של המהדיר הרב שחט ע"ה, הן בכתר שם טוב השלם והן בספרים צוואת הריב"ש, מגיד דבריו ליעקב ואור תורה שיצאו לאור בעריכתו. עוד הסתייענו בהערות המחכימות בספרי הרה"ק מפולנאה שבמהדורת אייכן (ווערנער) וכן בכרכי תולדות יעקב יוסף מהדורת נחלת צבי. במקצת ענינים בתורת הקבלה נעזרנו בציוני המקורות שבספר שמועות ישראל המפרש את תורות הבעש"ט לפי דרכו. בספרים שבהם מהדורות שונות, שצוינו בספרנו על פי מהדורה מסוימת, פירטנו את המהדורה שבה השתמשנו ברשימת הספרים והחיבורים שבסוף הספר.

תודתנו נתונה למשתתפים בהכנת כרך זה לדפוס: הרב שמואל וולס, הרב אברהם וולף, הרב חיים הרשקוביץ והרב משה לינק וכן למנקד הרב שלמה זלמן שטרנפלד.

*

לסיום, בקשתנו שטוחה בפני המעיינים לשלוח אלינו את הערותיהם והארותיהם לקראת הוצאת החלק השני והדפסה חוזרת של חלק זה אי"ה.

יהי רצון שמהדורה מיוחדת זו של תורת מורנו הבעש"ט נ"ע, שבוודאי תתרום ללימוד והבנת הדברים, תחיש ותמהר ביאת משיח צדקנו במהרה בימינו, וכפי שהובטח הוא עצמו על ידי מלכא משיחא, אשר "בעת שיתפרסם לימודך ויתגלה בעולם ויפוצו מעיינותיך חוצה... אז יכלו כל הקליפות ויהיה עת רצון וישועה".

ספריית מעיינותיך

תוכן ענינים

23	צואה מהבעל שם טוב זלה"ה
26	סימן א העתק אגרת שכתב הרב הקדוש ר' ישראל בעל שם טוב זלה"ה לארץ הקדושה
32	סימן ב כונת המקוה מהבעל שם טוב זלה"ה
41	סימן ג ידיעת ה' - עד היכן שהיד מגעת
43	סימן ד על האדם לנהוג על פי מדרגתו
44	סימן ה הצדיק פותח את צינור ושביל השפע לעולם
45	סימן ו הכרעה בספקות - על ידי סילוק הנגיעות האישיות
47	סימן ז האדם בוחר אם לנטות אל החיובי שבו או אל השלילי
48	סימן ח עבודתו של "ראש הדור" - העלאת אנשי הדור ועניניהם וחיבורם לקדושה
49	סימן ט א שתי מצוות שבכל מצוה - המעשה והכוונה
50	סימן ט ב המדות הרעות הן כסמים ממיתים, שהמומחה יכול להשתמש בהם לרפואה

- 52 סימן י
בשלשה דרכים נקנים ישראל לקב"ה - בכיסופין, בשטר ובביאה
- 54 סימן יא.
עשרה שלבים בהתחדשות דברי תורה בשכל האדם - במקביל להתחדשות הבריאה
יש מאין על ידי עשר הספירות
- 57 סימן יב
ככל שהמדרגה גבוהה יותר, מתמעטים הצדיקים הנמצאים בה
- 59 סימן יג.
הארת עיני האדם בתורה - על ידי לימוד במתינות
- 60 סימן יד
הארת עיני האדם בספקותיו - על ידי "אור ה"
- 61 סימן טו
בירור הניצוצות במקומו של האדם
- 63 סימן טז
נחיצות החיות והשמחה בתורה ובתפילה
- 64 סימן יז
חיבור הרוחניות והשורש העליון אל הדיבור והמעשה הגשמיים - בתורה, בתפילה
ובמצוות
- 69 סימן יח.
תפילת הצדיק על שונאיו (א) - השבת הניצוצות שנפרדו מנשמתו
- 71 סימן יט.
"לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה" - שהקב"ה יתפאר בעולמו
- 74 סימן כ
הקשים והצרות מביאים עליו והתרוממות - לאדם ולשכינה
- 75 סימן כא
זכר ונקבה שבכל תיבה
- 76 סימן כב
תורה מרב הגון (א) - התורה פרה ורבה
- 78 סימן כג.
תורה מרב הגון (ב) - כל דבר תורה מכיל את כל התורה
- 80 סימן כד
עיקר בריאת האדם - לשבר את המדות הטבעיות והמחשבות הרעות
- 83 סימן כה
ידיעת והכרת החולי היא רפואתו
- 84 סימן כו.
מקומו של הרע ביחס לטוב (א) - הסיוע והתועלת שיש ממנו בעבודת ה'

88	סימן כז	מקומו של הרע ביחס לטוב (ב) - יתרון האור מן החושך
90	סימן כח א	סוד הכנעה הבדלה והמתקה (א) - עבודת המילה והסרת הערלה בתחום הקדושה
93	סימן כח ב	סוד הכנעה הבדלה והמתקה (ב) - "לך לך" בעבודת האדם
96	סימן כט	הסבור שהנו קרוב לה' - רחוק הוא, ולהפך
97	סימן ל	התנאי לצמיחה בעבודת ה' - הרגשת צער וריחוק
99	סימן לא	פירוש "ראומה" - ענוה מתוך כוונה להתייחר בה עצמה
102	סימן לב א	סוד קפיצת הדרך של אליעזר
103	סימן לב ב	"מדברת עם אחד" - חיבור הדיבור בעניני העולם עם ה' אחד
104	סימן לג	מיתוק הדינים והפיכתם לטוב על ידי מציאת שורש חסד בתוך הדין
106	סימן לד	ביטולה של תורה זהו יסודה - הפסקה מהלימוד לצורך תוספת עילוי
108	סימן לה	אין לסמוך על אחרים בעבודת ה' (א)
110	סימן לו	מיזוג ניגודים אפשרי רק בעבודת ה'
112	סימן לז	צחוק ו"מילתא דבדיחותא" ככלי סיוע בעבודת ה' להתעלות ולהתקרב לקדושה
114	סימן לח א	מיראה חיצונית ליראה פנימית (א) - התעוררות פחדים מעניני העולם היא יד הבורא וחסדו כדי לעורר ליראת ה'
116	סימן לח ב	מיראה חיצונית ליראה פנימית (ב) - היראה נעשית לאהבה והפחדים מסתלקים
119	סימן לט	העלאת מחשבות זרות (א) - גם במחשבה הזרה קיימת מציאות ה'
125	סימן מ	תקנתו של דובר שקר - להמנע מלשקר אפילו באופן המותר

- 127 **סימן מא**
 "סור מרע ועשה טוב" - להפוך את הרע עצמו לטוב (א)
- 129 **סימן מב א**
 לקשר את המעשה אל כח המחשבה (א) - יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה
- 131 **סימן מב ב**
 האמונה מרוממת ומעלה את המדרגה האלקית התחתונה ממקום ירידתה
- 132 **סימן מג**
 מחשבה קדושה יוצרת עולמות קדושים, ולהפך
- 134 **סימן מד א**
 דבקות בה' - לדבוק בפנימיות הרוחנית שבאותיות התורה והתפילה
- 135 **סימן מד ב**
 אריכות בתיבות תורה ותפילה - דבקות בפנימיות האותיות
- 136 **סימן מה**
 בכל האותיות מסתתרת האות הא' הקרובה לאי"ן סוף, ויש לגלותה
- 137 **סימן מו א**
 תכלית היסורים - הכרת האדם בהשגחה פרטית
- 141 **סימן מו ב**
 השגת האדם אינה אלא בבחינה אלקית מצומצמת
- 142 **סימן מז**
 גם כשנעדר החשק - יש לעסוק בעבודת ה' בדרך כפיה
- 144 **סימן מח**
 "דר בארץ ישראל" ו"דר בחוץ לארץ" בעבודת ה'
- 146 **סימן מט**
 העלאת אנשי העשיה אל המחשבה
- 147 **סימן נ**
 העלאת התחתונים ללא ירידה למקומם
- 148 **סימן נא א**
 בשורש הדברים הקצוות מתאחדים
- 150 **סימן נא ב**
 ההסתר על הקב"ה הוא אחיזת עיניים (א) - הכל הוא ממנו
- 152 **סימן נב**
 יחוד החושים הגשמיים בשרשם הרוחני
- 153 **סימן נג**
 "פדין שבויים" - עבודת בירור הניצוצות

156	סימן נד	על ידי ההכרה באחדות ה' - ישבח את הקב"ה ויגנה את עצמו
158	סימן נה	המתפאר בעבודתו הרוחנית מתרחק ונפרד מאלקות
160	סימן נו	האדם נמצא כולו במקום מחשבתו
161	סימן נז	הדרך לתענוג רוחני ללא גבול - סילוק הרגלי העולם הזה
162	סימן נח	התחברות אל הרוחניות על ידי שמחה
163	סימן נט	חיבור השמים והארץ - המעשה והכוונה
164	סימן ס	תפילת העני ובקשתו - לשפוך שיחו לפני ה' בלבד (א)
166	סימן סא	תכלית הצרות - שידע להתפלל על מילוי חסרון השכינה
168	סימן סב	חוקר החכם צריך להיות גדול ממנו
170	סימן סג	בין תלמידי אברהם אבינו לתלמידי בלעם הרשע (א)
172	סימן סד	ללמוד מחשק גשמי איך לעבוד את ה'
174	סימן סה	מקצת האחדות ככולה
176	סימן סו	ההסתר על הקב"ה הוא אחיזת עיניים (ב) - המכיר בכך אין לפניו כל הסתר
179	סימן סז א	חיבור הדיבור בתורה ובתפילה אל הכוונה
181	סימן סז ב	הגדת עתידות מתוך לימוד המשנה
183	סימן סח	בין תלמידי אברהם אבינו לתלמידי בלעם הרשע (ב)
186	סימן סט	"סור מרע ועשה טוב" - להפוך את הרע עצמו לטוב (ב)

- 187 סימן ע
תמיהת משה בסנה אודות מקומו של הרע ביחס לטוב
- 191 סימן עא
הדרך לסילוק ההפרעות בעבודת ה' - גילוי הפנימיות שבהסתר
- 193 סימן עב
האמת הטמונה בשקר
- 194 סימן עג
עטרה למלך מפרנסת הכלב - העלאת עניני הגוף וחיבורם לקדושה
- 196 סימן עד
"קיצוץ בנטיעות" - העדר ההכרה במה שלמעלה מן הכח האלקי המתלבש בבריאה
- 197 סימן עה
תפילת הצדיק על שונאיו (ב) - תיקון הדיבור
- 200 סימן עו
סוד תחום שבת - תחום הקדושה כפי שהוא מצד בחינת המקיף
- 202 סימן עז
דבקות צפונה בלב גם בעת העיסוק בדברי חולין
- 205 סימן עח א.
היצר הרע נענש על צביעותו
- 207 סימן עח ב.
היצר מרמה את האדם שהעבירה היא מצוה
- 208 סימן עט
היצר מפתה את האדם לעורר את חובותיו בעת צרה
- 209 סימן פ.
הכוונה הראויה בתפילה - לתועלת השכינה ולא לתועלת גשמית (א)
- 212 סימן פא
כל הבקשות שבתפילה הן כיסוי לבקשה על מילוי חסרון השכינה
- 217 סימן פב
משמים מעוררים את האדם להכיר בחטאו בטרם ישקע בטומאה ויאבד את יכולת ההכרה
- 219 סימן פג
שלילת הצטדקויות לביטול תורה
- 220 סימן פד
חובת הדבקות התמידית בה' והשראת השכינה על האדם
- 234 סימן פה
הידיעה שהקב"ה מסתתר מסלקת את ההסתר

- 237 סימן פו.
 ככל האותיות מסתרת האות הא', בחינת החכמה, ובה נברא הכל
- 239 סימן פז א
 המתקת הדינים בשרשם (א) - מציאת שורש חסד בתוך הדין
- 240 סימן פז ב
 המתקת הדינים בשרשם (ב) - שינוי צירוף האותיות של גזר הדין
- 243 סימן פז ג.
 המתקת הדינים בשרשם (ג) - כיצד מהפכים את צירוף האותיות של גזר הדין
- 244 סימן פז ד
 המתקת הדינים בשרשם (ד) - שתי משמעויות
- 245 סימן פח
 הספירות בחיי האדם
- 247 סימן פט
 להתאחד עם הרשע ובכך להחזירו בתשובה
- 249 סימן צ
 ירידה למקום תחתון - כדי לעלות ולהעלות
- 251 סימן צא
 לקשר את המעשה אל כח המחשבה - יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה (ב)
- 253 סימן צב
 לא להתקרב יותר מדי ל"אורן של חכמים"
- 254 סימן צג א
 הדבקות באמת מסלקת את מציאותם של בעלי השקר
- 255 סימן צג ב
 סיפור חפירת הבארות על ידי אברהם ויצחק - בעבודת האהבה והיראה
- 257 סימן צג ג
 יחודים בדברי חולין
- 259 סימן צג ד
 על ידי ההשתפות בצער השכינה על ירידת ניצוצות הקדושה - נגאלים הניצוצות
- 261 סימן צד
 דבקות המחשבה באלקות שבאותיות התורה והתפילה
- 262 סימן צה
 פחיתות הדור משפיעה על עבודת הצדיק
- 264 סימן צו א
 כניסה לפרדס - דבקות באור האלקי שבתוך אותיות התורה
- 266 סימן צו ב
 הנחת האבן "מראשתיו" - המשכת האור שבראש המדרגות אל תחתיתן

- 268 סימן צו ג
ביטול תורה ותפילה - דחיה לצורך התקרבות
- 269 סימן צז
תפילת העני ובקשתו - לשפוך שיחו לפני ה' בלבד (ב)
- 270 סימן צח
"סידור שבחו של מקום" בעת התפילה - ההכרה בכך ש"מלוא כל הארץ כבודו"
- 274 סימן צט
העלאת מחשבות זרות (ב) - חיבור המחשבה אל הקו בספירות העליונות שאליו היא שייכת
- 276 סימן ק א
המתקת הדינים בשם ש"די (א) - הרמז בשם זה
- 278 סימן ק ב
המתקת הדינים בשם ש"די (ב) - העלאת הניצוצות לשרשם
- 280 סימן קא
העמדת כל עבודת ה' על עמוד אחד
- 281 סימן קב
"דעת" בכל דרכיך - חיבור כל דבר תחתון אל השורש העליון
- 283 סימן קג
"אחור וקדם צרתני" בעבודת ה' - לקשר את עניני החולין עם הקדושה
- 285 סימן קד
תפיסת הנשמה היא על ידי השם
- 286 סימן קה
רשע נסתר גרוע מרשע גלוי
- 287 סימן קו
הרע ככסא וסיוע לטוב
- 288 סימן קז
ענין "עונג שבת" - תענוג הגוף מאפשר את שמחת הנשמה
- 289 סימן קח
הקב"ה מעניש את האדם באמצעות ברכות
- 292 סימן קט
"מן המיצר קראתי" - להתפלל דוקא מתוך המיצר עצמו
- 293 סימן קי א
תשובה - בהדרגה ולא בבת אחת
- 295 סימן קי ב
"פרעה" ו"דרך ארץ פלשתיים" בעבודת האדם

- 301 סימן קי ג. "צורך גבוה" גם בתאוות החומריות
- 303 סימן קיא א. מקצת האחדות ככולה (ב) - המקיים מצוה אחת בדבקות כמי שקיים כל המצוות
- 305 סימן קיא ב. בעת התעוררות שמחה ידבק האדם בשמחת ה'
- 306 סימן קיב. העלאת מחשבות זרות (ג) - העלאת ותיקון הניצוצות בכל יום ויום
- 308 סימן קיג א. ראשית העונש - סילוק הבטחון מן האדם
- 309 סימן קיג ב. דרכי התוכחה - להתקשר לה' ולהכליל עצמו עם הציבור
- 312 סימן קיד. יצר הרע "צפון" הבא בדמות יצר טוב
- 313 סימן קטו. האופן המעולה במלחמת היצר - לגלות את השם הקדוש המוסתר בתוכו
- 316 סימן קטז. ראיית חסרון אצל הזולת נועדה כדי שיתקן את עצמו
- 318 סימן קיז. אופנים שונים של תשובה והנהגה מלמעלה עם כל אחד
- 320 סימן קיח. היודע שאינו הולך בדרך טובה ומתפלל לה' על כך - עושה "יחוד"
- 322 סימן קיט. עבודת ה' דורשת התחדשות תמידית
- 324 סימן קכ. התעוררות הבאה מן האדם והתעוררות הבאה מלמעלה
- 328 סימן קכא. שני טעמים לצורך להתעסק בחומריות
- 331 סימן קכב. "נושא עון ועובר על פשע" - תוכחה לצורך פיוס
- 332 סימן קכג. "קטנות" ו"גדלות" בכל דבר בעולם
- 333 סימן קכד. תשובה היא נתינת ה"דעת" במעשים ובכחה לתקן רק חטא בשוגג

- 335 סימן קכה
השראת השכינה על ישראל תלויה בראשי הדור
- 338 סימן קכו
"על זאת יתפלל כל חסיד" - על צרת השכינה, לחברה אל האור שלמעלה ממנה
- 340 סימן קכז א
לימוד לשמה מביא ליראה ואהבה
- 341 סימן קכז ב
לימוד לשמה - לשם העלאת האותיות שנפלו מטה
- 344 סימן קכח
שחיטת היצר הרע לעתיד - סילוק הרע שבו וגילוי השם הקדוש המוסתר בתוכו
- 345 סימן קכט
אין לך שכר גדול מהתענוג שבעשיית המצוה עצמה
- 347 סימן קל
מועדי יראה ומועדי אהבה
- 348 סימן קלא
תוכחה מתוך אהבה, ולא באופן המעורר קטרוגים
- 351 סימן קלב
שבירת גאוותו של תלמיד חכם על ידי תוכחת מגולה
- 353 סימן קלג
אין לסמוך על אחרים בעבודת ה' (ב)
- 355 סימן קלד
לקחת את היצר הרע בשבי - ללמוד מחריצותו במילוי שליחות ה'
- 357 סימן קלה
כל הענינים השליילים בעולם נובעים מן הניתוק של ספירת המלכות
- 359 סימן קלו
"עליה" ו"רידה" בעת התפילה
- 362 סימן קלז
אותיות התורה כסוחרים שתעו בדרכם
- 364 סימן קלח
אף כשהדבר אינו נראה לעין, התפילה לעולם פועלת פעולתה
- 365 סימן קלט
המתקת ה"קטנות" באמצעות הדעת
- 367 סימן קמ
החכמה והבינה מתפשטות בכל העולם, אך "נביע" מאין-סוף הוא רק בארץ ישראל

- 369 **סימן קמא**
עשיה "לשמה" באמצעות גניבת דעתו של היצר הרע
- 372 **סימן קמב**
לשמה - לשם האות
- 373 **סימן קמג**
רבו של הבעש"ט - אחיה השילוני
- 375 **סימן קמד**
התלבשות התורה בסיפורים גשמיים - כשר המשנה לשונו ולבושו כדי להשיב את
בן המלך
- 377 **סימן קמה**
האדם צריך להכיר בגודל מעלת עבודתו והשפעתה בעליונים
- 381 **סימן קמו**
האדם צריך להבין את ה"כרוזים" והרמזים שנשלחים אליו מלמעלה
- 386 **סימן קמז**
תפילת הצדיק מועילה לחלצו אף מצרה שהביא על עצמו
- 389 **סימן קמח**
בעת ירידת נשמה קדושה לעולם, יורד לעולם גם איש בליעל בלבוש תלמיד חכם
המתייצב לנגדה
- 391 **סימן קמט**
הגאווה מונעת את האדם מלהחכים
- 392 **סימן קנ**
בכל דבר בעולם יש כוונה אלקית
- 393 **סימן קנא**
ההכרה בסכנה בעת הירידה היא המבטיחה את העליה לאחר מכן
- 397 **סימן קנב א**
"נושא עוון" ו"כובש עוון" - העלאת הניצוץ שבמדה המביאה לחטא ללא החטא עצמו
- 401 **סימן קנב ב**
עונשו של הרשע - הורדתו למדרגת "קטנות" המביאה לידי חטאים נוספים
- 405 **סימן קנג א**
הרשע משתמש במדת ההתפארות לעצמו, והחכם מבין שענינה הוא לפאר את ה'
- 408 **סימן קנג ב.**
יראת תלמידי חכמים - אמצעי ליראת ה' (א)
- 410 **סימן קנג ג.**
כל מה שאדם עושה - הכל עושה לעצמו

- 412 סימן קנד
בכור בקדושה ו"בכור השפחה"
- 413 סימן קנה
בין "מאה פעמים" ל"מאה ואחת"
- 416 סימן קנו
העולם הרוחני של הנסיעה הגשמית
- 418 סימן קנז
עצה להנצל מחיבוט הקבר - לנתק עצמו מעניני העולם כהכנה לשבת
- 420 סימן קנח
סוד אותיות "לך לך"
- 423 סימן קנט
הלומד תורה שלא לשמה, תורתו "אלמנה" ומעשיו "יתומים"
- 428 סימן קס
סוד הכנעה הבדלה והמתקה (ג) - באותיות הדיבור
- 432 סימן קסא
"דין אמת לאמתו" - מדת התפארת
- 437 סימן קסב
השתתפות בצער השכינה מעלה את ניצוצותיה למקורם (א)
- 440 סימן קסג
השתתפות בצער השכינה מעלה את ניצוצותיה למקורם (ב)
- 445 סימן קסד
עצות לביטול גזירות רעות
- 447 סימן קסה
לימוד הזכות של המלאך מיכאל - שהחטאים נעשים מתוך כוונות טובות
- 449 סימן קסו
לימוד ותפילה בצעקה פנימית שאינה נשמעת בחוץ
- 451 סימן קסז
בדורותינו יש להקדיש זמן להתחזקות ביראת ה'
- 453 סימן קסח
תפילה במיצוי כל הכחות, עד שהנשמה תפרח לולא חסד ה'
- 455 סימן קסט
"שויתי ה' לנגדי תמיד" - על האדם לראות עצמו שתמיד נמצא אצל ה' יתברך
- 457 סימן קע
הקב"ה מחבב את האדם המשפיל עצמו אפילו בפני פחותי ערך

- 458 **סימן קעא**
 "איזהו גיבור הכובש את יצרו" - "כובש" את המדות הרעות עצמן ומכניסן לרשות הקדושה
- 460 **סימן קעב**
 "הריעו לה' כל הארץ" ראשי תיבות "הלכה" - התקרבות לה' על ידי המאבק עם היצר ושבירת החומריות
- 462 **סימן קעג**
 "שרפים עומדים ממעל לו" - הלב בוער באהבת ה' מכח "חלק אלקה ממעל"
- 463 **סימן קעד**
 "דבר קטן היות דאביי ורבא" - הלומד לשם חידוד שכלו, "דבר גדול מעשה מרכבה" - הלומד כדי לשמש מרכבה לה'
- 465 **סימן קעה**
 מעשים רעים מחשיכים את הראיה והשמיעה הרוחניות
- 469 **סימן קעו**
 הכוונה הראויה בתפילה - לתועלת השכינה ולא לתועלת גשמית (ב)
- 471 **סימן קעז**
 התעוררות פחדים מעניני העולם היא יד הבורא וחסדו כדי לעורר ליראת ה' (ב)
- 472 **סימן קעה**
 "רצוא ושוב" - כדי שהאדם לא יתבטל ממציאיותו
- 475 **סימן קעט**
 "כיצד תרקדין לפני הכלה" - השכינה הקדושה
- 478 **סימן קפ**
 מיראה חיצונית ליראה פנימית (ג) - הציווי בתורה על היראה הוא להתעורר מן היראה החיצונית אל הפנימית
- 484 **סימן קפא**
 יראת תלמידי חכמים - אמצעי ליראת ה' (ב)
- 487 **סימן קפב**
 הכוונה הראויה בתפילה - לתועלת השכינה ולא לתועלת גשמית (ג)
- 489 **סימן קפג**
 ענוה אמתית מול "ענוה" שאינה אלא תוספת גאווה (א)
- 490 **סימן קפד**
 שלש בחינות בהתייחסות לימי הקטנות
- 492 **סימן קפה**
 עשיית קטורת "להריח בה" בעבודת האדם
- 493 **סימן קפו**
 ספקות באמונה נובעים מנשמה לא טהורה שנטמאה במאכלי איסור

- 498 סימן קפז.
 הטעם ששער החמשים לא ניתן למשה
- 500 סימן קפח.
 "מעשיהם של רשעים" מסייעים לקדושה, אך יש להבדל מהם
- 505 סימן קפט א.
 לקשר את המעשה אל כח המחשבה - "אני" נעשה "אין" (א)
- 506 סימן קפט ב.
 לקשר את המעשה אל כח המחשבה - "אני" נעשה "אין" (ב)
- 508 סימן קצ.
 בין כ"ב האותיות יש יחס של "עילה ועלול"
- 510 סימן קצא.
 אין מקום לקבל פרס על עבודת ה' שאינה מכח האדם
- 513 סימן קצב.
 שלשה ענינים בדבקות
- 515 סימן קצג א.
 הרגשת האדם שהוא מוקף באור השכינה משלימה את אותיות שם הוי"ה
- 517 סימן קצג ב.
 על ידי התורה והמצוות מתהווים שמים חדשים וארץ חדשה בכח השכינה השורה
 על האדם
- 520 סימן קצד.
 עבודת האכילה - בירור ניצוצות קדושה מן המאכל
- 528 סימן קצה.
 דבקות חושי האדם בשרשם העליון (א) - הארת מחשבת הבורא במחשבת האדם
- 529 סימן קצו.
 מכח התורה יכול אדם להכריע ספקותיו, ובלבד שיהיה דבוק בה'
- 530 סימן קצז.
 נשמת הבעש"ט גילתה לו שמעלתו באה בזכות תפילה בכוונה
- 531 סימן קצח.
 "אדני שפתי תפתח" - השכינה שורה באדם ומדברת מגרונו
- 532 סימן קצט א.
 התפשטות הגשמיות (א) - עליה לעולמות עליונים וידיעת עתידות
- 534 סימן קצט ב.
 דבקות חושי האדם בשרשם העליון (ב) - בעת דבקותו היה הבעש"ט מניח
 לפיו לדבר מעצמו
- 535 סימן ר א.
 עיקר ראייתו של אדם - בבורא יתברך

- 536 סימן ר ב הכוונה בעת דברי תורה ברבים
- 537 סימן רא א לעובד ה' אין פנאי למדות רעות
- 538 סימן רא ב לשים עצמו כמי שאינו
- 539 סימן רא ג כשחושק במצוה אל יימנע מקיומה מחשש שהיא נעשית "שלא לשמה"
- 540 סימן רב לימוד ללא הבנה - קטנות, לימוד בהבנה ובהתלהבות - גדלות
- 542 סימן רג חיבור הדיבורים אל שרשם בשבע המדות
- 544 סימן רד "הלומד לשמה" - הדיבור התחתון מעורר את הדיבור העליון
- 546 סימן רה מורא שמים כמורא בשר ודם - דוגמא מאדם ישן שרבו מקיצו
- 547 סימן רו א "אין כאלקינו" - כנגד ארבעת העולמות
- 549 סימן רו ב "אלקינו" - מצד חקירתנו, "ואלקי אבותינו" - מצד קבלת אבותינו
- 552 סימן רז א יראה ואהבה חיצוניות הן כשליח מהמלך לבוא אליו, והטיפש פונה אל השליח ולא אל המלך
- 555 סימן רז ב העלאת מחשבות זרות (ד) - על ידי צירופן אל אותיות הקדושה
- 560 סימן רח דבקות חושי האדם בשרשם העליון (ג) - זיכוך החומריות על ידי דבקות המחשבה והדיבור
- 562 סימן רט לימוד התורה "כמוצא שלל רב": גם לאחר לקיחת השלל, נשאר הון רב
- 563 סימן רי חידושו של יעקב - מדת התפארת המקיימת את העולם
- 565 סימן ריא דבקות חושי האדם בשרשם העליון (ד) - דבקות הדיבור כצינור להמשכת השפע
- 567 סימן ריב חשיבות קידוש הדיבור והמחשבה שבתחילת היום ובסופו

- 570 סימן ריג א.
 שלשה מיני זיווגים ו"יחודים" - דיבורי תורה ותפילה, דיבורי קירוב הדעת עם הזולת
 ודיבורי משא ומתן
- 572 סימן ריג ב.
 "מתוך שלא לשמה" - התוך והפנימיות של הלימוד "שלא לשמה"
- 573 סימן ריד
 נזקי העולם הזה - כסתירת בית עשוי קיסמים
- 575 סימן רטו
 תנועות בעת התפילה - כתנועותיו של הטובע בנהר המבקש להנצל
- 576 סימן רטז
 עליה לעולמות העליונים בעת התפילה - כטיול מחדר לחדר
- 579 סימן ריז א.
 תוספת נפש, רוח ונשמה בשבת
- 580 סימן ריז ב.
 יש להשמר שלא תכבה הדבקות בה' לגמרי
- 582 סימן ריז ג.
 דבקות חושי האדם בשרשם העליון (ה) - שכינה מדברת מתוך גרונו
- 583 סימן ריח
 בחפצי האדם יש ניצוץ משורש נשמתו שעליו לתקן
- 586 סימן ריט
 טבילה במקוה עדיפה על תענית
- 587 סימן רכ א.
 שויתי ה' לנגדי תמיד - שיהיו כל המאורעות שווים בעיני האדם
- 590 סימן רכ ב.
 כל המזדמן לאדם הוא מאת ה' היודע מהי טובתו האמתית
- 591 סימן רכ ג.
 שכרות - משמחת התורה ואהבת ה'
- 592 סימן רכ ד.
 תפילה במהירות מחמת אהבת ה' הבווערת
- 593 סימן רכא
 שלימות המדות כוללת שימוש גם במדות הנראות שליליות
- 594 סימן רכב
 העלאת מחשבות זרות (ה) - לפדות את ניצוץ השכינה מן השבי בכח הדבקות
- 595 סימן רכג
 על המתענה להזהר שלא יחוש שעשה דבר גדול

596	סימן רכד	מיעוט שינה בלילה
597	סימן רכה	מעלת השתיקה - דבקות בעולם המחשבה שלמעלה מהדיבור
598	סימן רכו	"מעשיהם של צדיקים" בדבקות פנימית ונסתרת
600	סימן רכז	העלאת מחשבות זרות (ו) - שלבי ההעלאה
604	סימן רכח	העלאת מחשבות זרות (ז) - בסדר הכנעה הבדלה והמתקה
606	סימן רכט	תפילה בשמחה פועלת יותר
607	סימן רל	האדם מתדבק במקום שבו נמצאת מחשבתו
608	סימן רלא	חולשת הגוף מחלישה את הנשמה
609	סימן רלב	לראות ולהיראות בפני ה'
610	סימן רלג	עבודת הנשמה בטהרתה
612	סימן רלד	"דיבור" שהוא "עשיה" - מעבר הדיבור דרך שבע המדות
614	סימן רלה	הלומד מתוך יוהרא וללא דבקות בה' "כאילו מתחייב בנפשו"
616	סימן רלו	דרך סלולה של קדושה בלבד, ודרך בלתי סלולה של העלאת עניני החולין
618	סימן רלז	יסורי הצדיקים בעולם - כמשל אב המרגיל את בנו הקטן ללכת
620	סימן רלח א	ענוה אמתית מול "ענוה" שאינה אלא תוספת גאווה (ב)
622	סימן רלח ב	הדבקות בה' אינה באה מאליה אלא יש לעמול לשם כך
625	סימן רלט א	"מיעוט תענוג" גם בדברים הגשמיים המוכרחים

- 627 סימן רל"ז ב
 התפשטות הגשמיות (ב) - היראה היא שער הכניסה לעבודת ה' אמתית ולמיאוס
 התאוות
- 629 סימן רמ"א
 המתענג מן הפסולת אינו יכול לברור ממנה את הניצוץ
- 633 סימן רמ"ב ב
 ה"נסתר" שבתורת הסוד - הדבקות בה'
- 635 סימן רמ"א
 "בצלמנו כדמותנו" - כפי הצורה שנחקקה במחשבה
- 637 סימן רמ"ב
 "תורה חדשה" - התגלות הסוד הפנימי שבתורה
- 639 סימן רמ"ג
 שבירת הלב פותחת את כל השערים
- 641 סימן רמ"ד
 להזהר לא לדמות עצמו לצדיק, שגם גחלתו הכבויה היא "כגחלי אש"
- 643 סימן רמ"ה
 "והאלקים ניסה את אברהם" - המתקת הדינים מכח האהבה והחסד
- 646 סימן רמ"ו
 שם הוי"ה ושם אלקים - שמש ומגן
- 648 סימן רמ"ז
 "ויאמר אלקים יהי אור" - קיום האור בזכות מדת הדין
- 649 סימן רמ"ח
 י"ז תנאי שמירה מעבירה
- 653 רשימת ספרי קבלה, מוסר וחסידות המצוינים בספר.

צוואה מהבעל שם טוב זלה"ה

א' להיות תמים בעבודתו ותברך עבודה תמה, ללמוד בכל יום שעור מוסר הן רב הן מעט. ולראות תמיד לדבק את עצמו במדות טובות והנהגות ישרות, ושללא להניח שום יום מעשיות מצוה בו הן קלה הן חמורה, וסימנך הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה, פרוש זהיר מלשון והמשכילים יזהירו בזהר, רוצה לומר הנשמה תאיר

וכן לראות - להשתדל תמיד לדבק את עצמו במדות טובות והנהגות ישרות - הגונות וראויות.

וכן להקפיד שלא להניח שום יום - להותירו ריק מעשיות [=מעשיית] מצוה בו, כי יש חשיבות בעצם ההקפדה על כך שמצוה כלשהי תיעשה בכל יום, הן אם זוהי רק מצוה קלה והן אם מזדמנת מצוה חמורה. וסימנך - הסימן בידך לזכור זאת הוא לשון חז"ל: "הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה"⁵, שבביטוי זה נרמז ההסבר לחשיבותה הגדולה של כל מצוה, בין קלה ובין חמורה,⁶ כי פרוש "זהיר" הוא מלשון "והמשכילים יזהירו בזהר", ואם כן בלשון "הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה" רוצה לומר, הנשמה תאיר ותזהיר ממצוה [=על ידי קיום מצוה] קלה כבחמורה, כי "רחמנא לבא בעי"⁸ - הקב"ה מבקש את

צוואה - הוראות ודברי הדרכה מהבעל שם טוב זלה"ה

א' להיות תמים בעבודתו ותברך - לעבוד את ה' בתמימות ובלב שלם, כלשון חז"ל² "עבודה תמה".

וכן ללמוד בכל יום שעור - לימוד קבוע בדברי מוסר, כי יש חשיבות בעצם הקביעות של לימוד זה בכל יום, הן רב - בין ביום שמתאפשר ללמוד בו הרבה והן מעט - ובין ביום שמתאפשר ללמוד בו רק מעט³.

1. ראה תניא, אגרת הקודש ריש סימן כה אודות ספר צוואת הריב"ש (מקור ה"צוואה" שלפנינו) - "באמת אינה צוואתו, ולא ציוה כלל לפני פטירתו, רק הם לקוטי אמרותיו הטהורות שלקטו לקוטי בתר לקוטי, ולא ידעו לכוון הלשון על מתכונתו", ומסיים: "אך המכוון הוא אמת לאמתו".

2. יומא כד, א. ביטוי זה נסוב בגמרא שם על עבודה בבית המקדש שיש בה תמימות ושלימות, "עבודה שהיא גומרת ומתממת את הדבר ולא שיש אחריה עבודה" (רש"י ד"ה עבודה תמה שם).

ליתר ביאור במשמעות דברי רבינו כאן ושייכותם לענין "עבודה תמה" המוזכר בדברי חז"ל - ראה תורת מנחם חלק כז ע' 32 ואילך. וראה גם שם ע' 56 ואילך בביאור התוספת שבנוסח המקור - "ועיקר שלא לשכות הדברים".

3. לביאור דברי רבינו כאן - ראה תורת מנחם שם ע' 91 ואילך (ושם מבואר, על יסוד דברי אדמו"ר הזקן, שב"דברי מוסר" הכוונה היא ללימוד דברי מוסר הנמצאים בספר הזהר, ובימינו מתקיים הדבר על ידי לימוד ספרי חסידות. עיין שם היסוד לכך).

4. אבות פרק ב, א.

5. לפי פשוטה כוונת מאמר חז"ל היא שעל האדם להיות זהיר בקיום כל המצוות, קלות כחמורות; ולהלן מפרש רבינו את הלשון "זהיר" במשמעותה הפנימית.

6. ליתר ביאור בדברי רבינו כאן - ראה ספר המאמרים מלוקט תשרי-חשון ע' שז ואילך. לקוטי שיחות חלק ד, ע' 1193 ואילך ובמקורות שצוינו בספר השיחות תש"נ חלק א ע' 148 הערה 40.

7. דניאל יב, ג.

8. סנהדרין קו, ב ובפירוש רש"י. זהר חלק ב

מקורות ושינויי נוסחאות

צוואה מהבעש"ט. לקוטים יקרים סימן קצח והובא בצוואת הריב"ש סימנים א, יד"ט.

עבודה תמה. בלקוטים יקרים וצוואת הריב"ש נוסף: ועיקר שלא לשכות הדברים.

וְתוֹהֵיר מִמְצוֹה קִלְה כְּכַחמוֹרָה, כִּי רַחֲמָנָא לְבָא בְעֵי. וְזֶהוּ שְׁכַתוֹב שׁוֹמֵר מִצְוֹה לֹא יֵדַע דְּבַר רָע, שׁוֹמֵר מִלְשׁוֹן וְאִבּוֹי שְׁמֵר אֶת הַדְּבָר, הֵינּוּ מִצְפָּה, כֵּן צָרִיד לְהוֹיֹת מִמֶּתִין וּמִצְפָּה מִבְּקָר עַד עָרֵב אוֹלֵי יוֹדְמֵן לֹא אֵיזוּה מִצְוֹה, וְסִימְנָךְ חֶסֶד אֵל כָּל הַיּוֹם.

ב' לְדַקְדֵּק בְּקִרְיַאת שְׁמַע בְּכָל תְּבָה וְתַבָּה, וְהוּא דְבַר גְּדוֹל, הֵנָּם שְׂאֵי אֶפְשָׁר לֹא לְהִתְפַּלֵּל בְּלִי מַחְשְׁבָה זָרָה, יִרְגִיל עֲצָמוּ בְּקִרְיַאת שְׁמַע בְּלִי מַחְשְׁבָה זָרָה, וְסִימְנָךְ כָּל הַקּוֹרָא קִרְיַאת שְׁמַע מוֹיָקִין בְּדִלִין מִמְּנוּ, הֵן הֶזֶק הַגּוֹף הֵן הֶזֶק הַנְּפֶשׁ.

לזכור זאת הוא לשון הכתוב¹⁵: "חֶסֶד אֵל כָּל הַיּוֹם"¹⁶ – שפירוש הדברים בפנימיות הוא שעל האדם להקפיד לעשות בכל יום מעשה של "חסד" כלפי ה', קיום רצונו – על ידי עשיית מצוה.

ב' לְדַקְדֵּק בְּקִרְיַאת שְׁמַע – להקפיד כראוי בצורת אמירת קריאת שמע, ולדייק היטב בְּכָל תְּבָה וְתַבָּה לאומרה כראוי, ודייק זה הוא דְבַר גְּדוֹל, הֵנָּם שְׂאֵי אֶפְשָׁר לֹא לְהִתְפַּלֵּל את כל התפילה בְּלִי מַחְשְׁבָה זָרָה – הרהורים זרים¹⁷ המתעוררים באמצע התפילה, בכל זאת יִרְגִיל את עֲצָמוּ על כל פנים בְּקִרְיַאת שְׁמַע בְּלִי מַחְשְׁבָה זָרָה. וְסִימְנָךְ – הסימן בידך לזכור זאת הוא לשון חז"ל¹⁸: "כָּל הַקּוֹרָא קִרְיַאת שְׁמַע על מיטתו – מוֹיָקִין בְּדִלִין [מתרחקים ומתבדלים] מִמְּנוּ", הֵן הֶזֶק הַגּוֹף – נזקים גשמיים הֵן הֶזֶק הַנְּפֶשׁ – נזקים רוחניים;

מצד גודל תשוקתו לקיים מצות ה', הוא משתדל בכל מיני השתדלות, לקיים עוד מצוה ועוד מצוה, אף שאינו מחויב בהם¹⁹.

15. תהלים נב, ג.

16. לפי פשוטה כוונת הפסוק היא שהקב"ה עושה חסד כל העת; ולהלן מפרש רבינו כי בפנימיות הדברים יש כאן דרישה מן האדם לעשות "חסד" עם הקב"ה בכל יום (ראה שינויי נוסחאות).

17. ראה להלן סימנים קיג, קסב.

18. ברכות ה, א.

לכו של האדם, כלומר את ההארה הפנימית של הנשמה, וענין זה ישנו הן במצוה קלה והן במצוה חמורה. וְזֶהוּ שְׁכַתוֹב "שׁוֹמֵר מִצְוֹה לֹא יֵדַע דְּבַר רָע"¹⁰, "שׁוֹמֵר" – מִלְשׁוֹן "וְאִבּוֹי שְׁמֵר אֶת הַדְּבָר"¹¹, הֵינּוּ מִצְפָּה וממתין לקיום הדבר¹², כֵּן צָרִיד כֵּל אָדָם לְהוֹיֹת מִמֶּתִין וּמִצְפָּה מִבְּקָר עַד עָרֵב¹³ אוֹלֵי יוֹדְמֵן לֹא אֵיזוּה מִצְוֹה וְזֶהוּ הַפִּירוּשׁ "שׁוֹמֵר מִצְוֹה"¹⁴. וְסִימְנָךְ – הסימן בידך

קסב, ב.

9. קהלת ח, ה.

10. לפי פשוטה כוונת הפסוק היא למי ששומר ומקיים את המצוות; ולהלן מפרש רבינו את הלשון "שומר" במשמעותה הפנימית.

11. וישב לו, יא – אודות יעקב אבינו, לאחר ששמע את חלומו של יוסף אודות העתיד.

12. כפירוש רש"י על הפסוק שם.

13. "יש לומר פירוש מבוקר עד ערב – על פי מה שנאמר (תהלים קד, כג) "יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב" – כל משך ימי חייו" (לקוטי שיחות חלק י, ע' 278 הערה 8).

14. וראה לקוטי שיחות חלק י שם בפנים, שכוונת הדברים היא "לא בהנוגע למצות אלו" שהאדם חייב להשתדל ולרדוף עד שיעשה אותם כגון תפילין וכו' [לשון הרמב"ם הלכות ברכות פרק יא הלכה ב]... כי אם בנוגע למצות אלו שאינן חובה – "אלא דומין לרשות, כגון מזווה ומעקה, שאין אדם חייב לשכון בבית החייב מזווה כדי שיעשה מזווה... וכן אינו חייב לבנות בית כדי לעשות מעקה" [לשון הרמב"ם שם] – ומכל מקום,

מקורות
ושינויי נוסחאות

וזהו שכתוב. נוסח ב: וסימנך. נוסח ג: וזה פרוש.

חסד אל כל היום. בצוואת הריב"ש נוסף: היינו שבכל יום ויום צריך לעשות חסד לאל תבדך.

ג' לַעֲשׂוֹת טְבִילָה כָּל מָה שְׂיֻכַּל, וּבִפְרָט בְּעַת הַצֶּרֶד.

ד' לְשִׁמּוֹר שַׁבַּת כְּהַלְכָתוֹ בְּכָל דְּקְדוּקָיו וּפְרָטָיו, וְסִימְנָד תֵּשֵׁב אֲנוֹשׁ עַד דְּכָא, תֵּשֵׁב אוֹתִיּוֹת שַׁבַּת, וְדַרְשׁוּ רַז"ל אֲנוֹשׁ פְּרוּשׁ אֲפִילוּ עוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה כְּדוֹר אֲנוֹשׁ מוֹחֲלִין לוֹ.

דְּכָא, כִּי "תֵּשֵׁב" אוֹתִיּוֹת "שַׁבַּת"²¹, וְאִם כֵּן, בַּלְשׁוֹן הַכְּתוּב "תֵּשֵׁב אֲנוֹשׁ" יֵשׁ רִמּוֹ לְמָה שְׁדַרְשׁוּ רַז"ל²² בְּמִקּוֹם אַחֵר: "אֲנוֹשׁ" פְּרוּשׁ "כָּל הַמְּשַׁמֵּר שַׁבַּת כְּהַלְכָתוֹ – אֲפִילוּ עוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה כְּדוֹר אֲנוֹשׁ"²³ מוֹחֲלִין לוֹ שֵׁנָא מֵר²⁴ אֲשֶׁרִי אֲנוֹשׁ יַעֲשֶׂה זֹאת וְגו' [שׁוֹמֵר שַׁבַּת] מַחֲלָלוּ, אֵל תִּקְרִי מַחֲלָלוּ אֶלֶּא מַחֲלוּ לִי.

ובכך נרמז גם כי בעת קריאת שמע יש לאדם להתרחק ו"להתבדל" לגמרי ממחשבות זרות, שהן "היזק הנפש".

ג' לַעֲשׂוֹת טְבִילָה כָּל מָה שְׂיֻכַּל – להרבות לטבול במקוה ככל שמתאפשר, ובִפְרָט בְּעַת הַצֶּרֶד¹⁹.

ד' לְשִׁמּוֹר שַׁבַּת כְּהַלְכָתוֹ בְּכָל דְּקְדוּקָיו וּפְרָטָיו, וְסִימְנָד – הַסִּימָן בִּידֶךָ לְזִכּוֹר זֹאת הוּא לְשׁוֹן הַכְּתוּב²⁰: "תֵּשֵׁב אֲנוֹשׁ עַד

21. עץ חיים שער מ פרק ה ופרק ח. ועוד. וראה תניא, אגרת התשובה פרק י.

22. שבת קיח, ב.

23. שבימיו החלו בני האדם לעבוד עבודה זרה (רש"י שבת שם).

24. ישעיה נז, ב.

19. דעת הרי"ף ורבינו יונה בשם רב האי גאון (ברכות כב, א) שבעל קרי חייב בטבילה לתפילה. ואף שאין הלכה כמותם (שולחן ערוך אורח חיים סימן פח), מוסכם על הכל שהתפילה מקובלת יותר עם הטבילה – ראה לקוטי תורה תבא מג, ב.

20. תהלים צ, ג.

פְּתַר שֵׁם טוֹב

א

הַעֲתֵק הָאֲגֵרֶת שְׁפָתַי הַרְבֵּה תְּקַדֹּשׁ ר' יִשְׂרָאֵל בְּעַל שֵׁם טוֹב זֶלַה"ה
לְאַרְצֵי תְּקַדֹּשׁה

בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה שְׁנַת תַּק"ז עֲשִׂיתִי הַשְּׁבַעַת עֲלִית הַנְּשָׁמָה פִּידוּע לָהּ, וְרֵאִיתִי דְבָרִים
נִפְלְאִים בְּמַרְאֵה מַה שְׁלֹא רֵאִיתִי עַד הֵנָּה מִיּוֹם עֲמָדִי עַל דַּעְתִּי, וְאֲשֶׁר
רֵאִיתִי וְלִמְדָתִי בְּעֵלְתִי לְשֵׁם בְּלַתִּי אֶפְשָׁרִי לְסַפֵּר וְלִדְבַר אֶפִּילוּ פֶה אֶל פֶּה, אֲדָ
בְּחִזְרָתִי לְגֵן עֵדֶן הַתְּחִתּוֹן וְרֵאִיתִי כַּמָּה נִשְׁמוֹת חַיִּים וְהַמְתִּים, הִידוּעִים לִי וְשֵׁאִינָם
יְדוּעִים לִי, בְּלִי שְׁעוֹר וּמִסְפָּר, בְּרִצּוֹא וְשׁוֹב, לְעֵלוֹת מְעוֹלָם לְעוֹלָם דְּרָךְ הָעֵמוּד

נִפְלְאִים בְּמַרְאֵה - במחזה, מַה שְׁלֹא רֵאִיתִי
עַד הֵנָּה, מִיּוֹם עֲמָדִי עַל דַּעְתִּי.

פְּתַר שֵׁם טוֹב

א

וְאֲשֶׁר רֵאִיתִי וְלִמְדָתִי בְּעֵלְתִי לְשֵׁם -
בְּלַתִּי אֶפְשָׁרִי לְסַפֵּר וְלִדְבַר, אֶפִּילוּ פֶה אֶל
פֶּה בְּשִׂיחָה פְּנִים אֶל פְּנִים, וְכֵן שָׁכַן שְׁלֹא
נִיתֵן לַגְּלוּת זֹאת בְּכַתָּב; אֲדָ נִיתֵן לְסַפֵּר
שֶׁבְחִזְרָתִי - בְּדֶרֶךְ חֲזָרְתִי לְעוֹלָם הַזֶּה,
הַגַּעֲתִי לְגֵן עֵדֶן הַתְּחִתּוֹן, וְרֵאִיתִי שֵׁם כַּמָּה
מִנְשְׁמוֹת בְּנֵי אָדָם חַיִּים וְהַמְתִּים, מֵהֵם הִיוּ
בְּנֵי אָדָם הִידוּעִים לִי וְכֵן הִיוּ כְּאֵלוּ שֵׁאִינָם
יְדוּעִים לִי, בְּלִי שְׁעוֹר וּמִסְפָּר - מִסְפַּר עֲצוּם
שֶׁל נִשְׁמוֹת, בְּרִצּוֹא וְשׁוֹב - נִשְׁמוֹת אֵלוּ הִיוּ
נִתּוֹנוֹת בְּאוֹתָהּ שְׁעָה בְּעֵלְיוֹת וִירִידוֹת חֲזוֹרוֹת
וְנִשְׁנוֹת¹, מִתּוֹךְ כּוֹוֹנָה וְתִשׁוּקָה לְעֵלוֹת
מְעוֹלָם תְּחִתּוֹן לְעוֹלָם עֲלִיוֹן יוֹתֵר מִמֶּנּוּ,
דְּרָךְ הָעֵמוּד הִידוּעִי לְיִרְדָּעִי חָן]=חֲכֵמָה

- באופן מוחלט ובלתי ניתן להפרה - לקיים דבר
מסוים.

3. הדרגה התחתונה בעולם הנשמות, להבדיל
מ"גן עדן העליון". וראה תניא פרק לט.

4. על פי לשון הכתוב - יחזקאל א, יד.

5. ראה זהר חלק א פא, א.

הַעֲתֵק חֶלֶק מִהָאֲגֵרֶת שְׁפָתַי הַרְבֵּה
תְּקַדֹּשׁ ר' יִשְׂרָאֵל בְּעַל שֵׁם טוֹב זֶלַה"ה
לְאַרְצֵי תְּקַדֹּשׁה - לְגִיסוֹ רַבִּי גֵרְשׁוֹן
מְקִיטוֹב

בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה שְׁנַת תַּק"ז עֲשִׂיתִי הַשְּׁבַעַת
עֲלִית הַנְּשָׁמָה - הַעֲלִיתִי אֶת נִשְׁמָתִי
לְעוֹלָמוֹת הָעֲלִיוֹנִים, עַל יְדֵי "הַשְּׁבַעַת"
שְׁמוֹת קְדוּשִׁים², פִּידוּע לָהּ, וְרֵאִיתִי דְבָרִים

1. ראה גם להלן סימן קסה.

ולהעיר משערי תשובה (לאדמו"ר האמצעי) חלק
א מו, ד: "הבעש"ט כשהיה לו עליית הנשמה כו",
היה מופשט מכל הגשמת חיי חומריות גופו כמו
המתעלף ממש... אשר לא יריגש כל כאב והכאה...
וזהו למעלה מהפשטת חומר גופם שבנביאים
בשעת הנבואה, שאין שם כליון כלל, אלא אדרבה
- שלמים בכל חושי גופם, רק בלתי נרגשים, מפני
שנזכרו לקבלת האור האלקי וממילא נתבטל
חומר הגסות".

2. כלומר, פקודה על כחות עליונים שבבועה

מקורות
ושינויי נוסחאות

העתק האגרת. בן
פורת יוסף בסופו
- אגרת מהבעש"ט
זלה"ה.

בעלתי. שם:
בהעלות.

הידוע לידועי חן, בשמחה רבה וגדולה אשר ילאה הפה לספר וכבד און הנשמי משמוע, וגם רשעים רבים חזרו בתשובה ונמחל להם עונותיהם, באשר שהיה עת רצון גדול שגם בעיני יפלא מאד שכמה וכמה נתקבלו בתשובה, שגם אתה ידעת אותם, והיה ביניהם גם פן שמחה רבה עד מאד ועלו גם פן בעליות הנ"ל. וכלם באחד בקשו ממני והפצירו בי עד בוש באמרם, לרום מעלת כבוד תורתך הנגד ד' בבינה יתרה להשיג ולדעת מענינים האלה, עמנו תעלה להיות לנו לעזר ולסעד. ומחמת השמחה הגדולה שראיתי ביניהם, אמרתי לעלות עמם. וראיתי במראה פי הספרא אחרא עלה לקמרג בשמחה גדולה אשר לא היה כמוהו, ופעל פעלותיו גזרות שמד על כמה נפשות שיהרגו במיתות משנות, ואחזתני פלצות ומסרתי ממש נפשי, ובקשתי ממוזרי ורבי שלי שילך עמו, כי סכנה גדולה לילך ולעלות לעולמות העליונים, כי

בהתאם לרום מעלת כבוד תורתך – הנגד ד' בבינה יתרה להשיג ולדעת מענינים האלה המתגלים בעולם העליון יותר, ועל כן מבקשים אנו שעמנו תעלה להיות לנו לעזר ולסעד בקבלת הגילויים העליונים שם. ומחמת השמחה הגדולה שראיתי ביניהם – אמרתי [=הסכמתי בדעתי] לעלות עמם.

וראיתי במראה שהתגלה בעולם העליון יותר כי הספרא אחרא – הצד האחר, כח הטומאה, עלה באותה שעה, בראש השנה, לקמרג ולגרום לגיורת רעות על בני האדם, והיה אף הוא שרוי בשמחה גדולה באופן מיוחד ונדיר אשר לא היה כמוהו, ופעל פעלותיו – ונגזרו גזרות שמד [=השמדה וכליון] על כמה נפשות, שיהרגו במיתות משנות, ואחזתני פלצות⁷ – נבאלתי ונחרדתי מכך, ומסרתי ממש נפשי למנוע בכל כחי את רוע הגזירה.

ובקשתי ממוזרי ורבי שלי אחיה השילוני⁸ שילך עמו, כי סכנה גדולה לילך

נסתרה, חכמת הקבלה], ובאותה שעה היו הנשמות שריות בשמחה רבה וגדולה, אשר ילאה הפה לספר – תיאור הדבר הוא מעבר למגבלות כח הדיבור שבפה, וכבד און הנשמי משמוע – וקליטתו היא מעבר לגבול יכולת השמיעה שבאוזן.

וגם רשעים רבים שנשמתם היתה שם באותה שעה, בראש השנה, חזרו אז בתשובה, ונמחל להם על עונותיהם, באשר [=כיון] שהיה אז עת רצון גדול, עד שגם בעיני יפלא מאד איך יתכן שכמה וכמה רשעים נתקבלו בתשובה – תשובתם התקבלה לרצון למרות גודל רשעותם, שגם אתה ידעת אותם – רשעים אלו מוכרים גם לך, והיה ביניהם – שרתה אז בין הרשעים גם פן שמחה רבה עד מאד, ועלו גם פן הם בעליות הנ"ל.

וכלם באחד – כל הנשמות שהיו אז ב"גן עדן התחתון", בדרכם לעלות מעלה יותר, בקשו ממני והפצירו בי עד בוש באמרם:

שהיה לו בושת מלחוק תמיד על דבריהם".

7. על פי לשון הכתוב – איוב כא, ו.

8. ראה להלן סימן קמג.

6. על פי לשון הכתוב – מלכים-ב, יז (וראה בפירוש הרלב"ג שם: "הרבו כל כך דברים עד

מיום היותי על עמדי לא עליתי בעליות גדולות כמותו.

ועליתי מדרגה אחר מדרגה, עד שנכנסתי להיכל משיח ששם לומד משיח תורה עם כל התנאים והצדיקים וגם עם שבועה רועים, ושם ראיתי שמחה גדולה עד מאד, ואיני יודע לשמחה זו מה הוא עושה, והייתי סוכר שהשמחה הזו חס ושלום על פטירתו מהעולם הזה, והודיעו לי אחר כך שאיני נפטר עדן כי הנאה להם למעלה בשאני מיוחד יחודים למטה על ידי תורתם הקדושה, אבל מהות השמחה איני יודע עד היום הזה.

ושאלתי את פי משיח, אימת אתי מר, והשיב לי, בזאת תדע, בעת שיתפרסם למוךך ויתגלה בעולם ויפוצו מעינותיך חוצה מה שלמדתי אותך

תורתם הקדושה של תנאים וצדיקים אלו. אבל מהות השמחה שהיתה שם אז – איני יודע עד היום הזה.

ושאלתי את פי משיח: אימת אתי מר – מתי בא האדון, כלומר מתי יבוא לגאול את עם ישראל. והשיב לי: בזאת תדע שהגיע זמני לגאול את ישראל, בעת שיתפרסם למוךך – מה שהנך מלמד ומורה לרבים ויתגלה בעולם, ו"יפוצו מעינותיך חוצה"¹² – הדברים יתפשטו ויפוצו למרחקים¹³,

מביניהן מאירה ומשפיעה אל התחתונה, והוא מהכוונות העיקריות בעבודת ה' על פי הקבלה.

12. לשון הכתוב – משלי ה, טז.

13. ראה דגל מחנה אפרים, פרשת בשלח: "דאיתא באגרת הקודש של אבי אדוני זקני [רבינו הבעש"ט] זללה"ה... ששאל למשיח אימתי אתי מר, והשיב כשיתגלה תורתך ויפוצו מעינותיך חוצה, עיין שם. וזה יש לומר שמרומז בפסוק "ובני ישראל יוצאים – מן הגלות – בריש גלי" (בשלח יד, ח ובתרגום), ברי"ש ראשי תיבות רבי ישראל בעל שם, גלי, היינו כשיתגלה תורתו ויפוצו מעינותיו, אז יפקון מן גלותא" [=אז יצאו מהגלות].

ראה כתר שם טוב השלם, הוספות סימן שמה – מדברי אדמו"ר מוהרי"צ [בתרגום ללשון הקודש]: "מורנו הבעש"ט נודע במדת אהבת ישראל

ולעלות לעולמות העליונים, כי מיום היותי על עמדי – מאז היותי בעולם לא עליתי בעליות גדולות כמותו – כמו עליה זו.

ועליתי מדרגה אחר מדרגה, עד שנכנסתי להיכל משיח – ששם לומד משיח תורה עם כל התנאים והצדיקים, וגם עם שבועה רועים – שבעה צדיקים גדולי עולם שנקראו "רועים"⁹, ושם ראיתי שמחה גדולה עד מאד, ואיני יודע לשמחה זו מה הוא עושה¹⁰ – מהו טעם השמחה המיוחדת, והייתי סוכר שהשמחה הזו היא חס ושלום על שהגיע כעת זמן פטירתי מהעולם הזה ואני עתיד להשאר עמהם שם; והודיעו לי אחר כך שאיני נפטר עדן מן העולם, כי יש הנאה להם למעלה בשאני מיוחד יחודים למטה – בהיות בעולם הזה אני פועל פעולות רוחניות בעולמות העליונים¹¹, על ידי לימוד

9. ראה מיכה ה, ד. סוכה נב, ב.

10. על פי לשון הכתוב – קהלת ב, ב.

11. "חוד", במשמעות זו, פירושו חיבור והתאחדות של שתי בחינות עליונות, כך שהעליונה

והשגת, ויוכלו גם המה לעשות יחודים ועליות כמוך, ואז יכלו כל הקלפות ויהיה עת רצון וישועה.

ותמהתי על זה, והיה לי צער גדול באריכות הזמן כל כך מתי זה אפשר להיות. אך ממה שלמדתי בהיותי שם שלשה דברים סגולות ושלשה שמות הקדושים, והם בנקל ללמד ולפרש, ונתקרה דעתי, וחשבתני אפשר שעל ידי זה

ידי עבודתם בעולם הזה ועליות לעולמות העליונים להשיג מדרגות אלקיות כמוך, ואז יכלו ויתבטלו כל הקלפות המסתירות את אור הקדושה, ויהיה עת רצון וישועה.

ותמהתי על זה, שאם כך הגאולה רחוקה מאוד מלהגיע, והיה לי צער גדול¹⁵ באריכות [=על אריכות] הזמן כל כך, מתי זה אפשר להיות - אימתי יוכל התנאי האמור להתקיים! אך למעשה, ממה שלמדתי בהיותי שם - יש שלשה דברים שהם סגולות, ושלשה שמות הקדושים, והם דברים שאפשר בנקל ללמד ולפרש, ועל כן לבסוף נתקרה דעתי - נרגע צערי,

מה שלמדתי אותך כעת - בעלייתך זו - ומה שהשגת, ויוכלו גם המה - תלמידיך ומקבלי השפעתך לעשות יחודים על

שלו... בעיניו המאירות הוא מביט על חשכת הגלות ורואה כיצד יהודים מקיימים תורה ומצוות במסירות נפש גדולה ומתוך יסורים... ומתוך כך מתעוררת בלבו השאלה מדוע לא בא משיח, וגואל צדק... ובזמן זה מתרחשת עליית נשמתו להיכל המשיח, ושאלתו אימתי קאתי מר... דיבורו של הבעש"ט עם משיח הוא בהמשך לדברי הגמרא בסנהדרין [צח, א] אודות מענה המשיח [לשאלת ר' יהושע בן לוי "לאימת אתי מר"] "היום אם בקולו של הקב"ה תשמעו", ועל כך מקשה הבעש"ט - הלא כבר נתקיים ב"ה "בקולו תשמעו".

ועל כך משיב המשיח לבעש"ט, לכשיפוצו מעיינותיך חוצה ברחבות פלגי מים [המשך לשון הכתוב במשלי שם], יפוצו מעיינותיך חוצה - סוף שתקנה תלמידים ותורה הוראות ברבים ויצא לך שם (רש"י)... "חוצה" פירושו בחוץ, כלומר לא במקום המוכשר לכך... ואף על פי כן יהיה ניכר כי אלו הם "מעיינותיך".

מענה המשיח לשאלת הבעש"ט מוכן כי תורת רבינו הבעש"ט נ"ע, והתגלות השכל האלקי שהבעש"ט ותלמידיו ותלמידי תלמידיו, אבותינו רבותינו הקדושים נ"ע ז"ע, מסרו לנו - יש לה שייכות לביאת המשיח.

וראה בפרטיות ובארוכה בביאור מענה המשיח - במקורות הרבים שצינו שם בשולי הגליון. ועיין עוד בקונטרס ענינה של תורת החסידות - בביאור הטעם שהפצת מעיינות החסידות חוצה היא היא הכלי וההכנה לגילוי האלקי לעתיד לבא.

14. באגרת אדמו"ר ז"ע (נדפסה בספר מנחם משיב נפשי ע' 1064): "במענה על מכתבו... במה שכתוב באגרת הקודש הידוע של מורנו

הבעש"ט, אשר שאל את פי משיח אימתי קאתי מר והשיב בואת תדע בעת שיתפרסם לימודך ויתגלה בעולם ויפוצו מעיינותיך חוצה וכו', ושואל אם יוצאים בזה בלימוד גרידא, ואפשר שצריך להגיע למדרגת היחודים העליונים ועליית נשמה וכו'. והנה ענין זה, עשיית יחודים ועליית נשמה, כתוב אודותם בהמשך הדברים בפירושו, שמה מוכח שלא זה הענין דיפוצו מעיינותיך חוצה", עיין שם ביאור הדברים, וראה דגל מחנה אפרים שבערה הקודמת, שכן עולה להדיא מדבריו.

15. ראה תורת שלום ע' 113 [בתרגום ללשון הקודש]: "כשנאמר לבעש"ט ז"ל... לכשיפוצו מעיינותיך חוצה, הזיל דמעות על כך. העולם אומר שבכה על ה"חוצה". אמנם באגרת לא משמע כך, אלא שבכה מתי יהיה הדבר, אבל העולם אומר שבכה על ה"חוצה". הרי משמע שחסידות ניתנה כדי שהכל - אפילו אלו שאינם מזוככים, שהרי זהו הפירוש "חוצה" - יוכלו להשיג ולהבין אלקות".

יִוְכְלוּ גַם אַנְשֵׁי גִילִי לְבֹא לְמִדְרַגָּה וּבְחִינָה כְּמוֹתֵי, דְּהֵינּוּ בְּהִיוֹתָם יְכוּלִים לְעֲלֹיֹת נְשָׁמוֹת וְלִמְדוֹ וַיִּשְׁגּוּ כְּמוֹ אֲנִי. וְלֹא נִתְּנָה רְשׁוּת כָּל יְמֵי חַיֵּי לְגִלּוֹת זֹאת. וּבְקִשְׁתִּי עֲבוּרָךְ לְלַמֵּד אוֹתְךָ וְלֹא הוֹרְשִׁיתִי כָּלֵל, וּמִשְׁבַּע וְעוֹמֵד אֲנִי עַל זֶה.

אֵךְ זֹאת אֲנִי מוֹדִיעֶךָ וְהֵשֵׁם יִהְיֶה בְּעֲזָרְךָ לְנִכַח ה' דְּרַכְךָ וְאֵל יִלְיוּ, בְּעֵת תִּפְלְתֶךָ וְלִמְוֹדְךָ וְכָל דְּבוּר וְדְבוּר וּמוֹצָא שְׁפָתֶיךָ תִּכְוֶן לְיַחַד שֵׁם, כִּי בְּכָל אוֹת וְאוֹת יֵשׁ עוֹלָמוֹת וּנְשָׁמוֹת וְאֲלֵהוֹת, וְעוֹלָיִם וְעוֹלָיִם וּמִתְקַשְּׂרִים וּמִתְיַחֲדִים זֶה עִם זֶה, וְאַחַר כֵּן

”שם” משמותיו של הקב”ה, שיתאחד עם הדיבור הגשמי ויאיר דרכו למטה, כפי ככל אות וְאוֹת יֵשׁ שלש בחינות זו למעלה מזו, הנקראות עוֹלָמוֹת וּנְשָׁמוֹת וְאֲלֵהוֹת, שהן שלש דרגות כלליות של אור אלקי¹⁸: “עולמות” היא הבריאה עצמה, עם הכח האלקי המוגבל המתלבש בכל נברא לפי ערכו ומחיה אותו; “נשמות” הן הניצוצות האלקיים הנעלים המסתתרים בבריאה, שאינם לפי ערך הנבראים¹⁹, ו”אלקות” היא הבחינה הנעלית מכדי להופיע בבריאה כלל, וְשִׁלְשָׁתָן עוֹלָיִם כְּלוֹמֵר, יוֹצֵאִים מְגֵדֵם וְהַגְבַּלְתָּם וּמִתְקַשְּׂרִים וּמִתְיַחֲדִים זֶה עִם זֶה וְכך נוצרת ה”אות” השלימה,

18. ראה מאמר שני המאורות קיד, א: “אנך... הנזכר בספרים הקדושים היינו אורות ניצוצין כלים, ובקבלת הבעש”ט נקרא בשם עולמות נשמות אלקות כידוע”.

ליתר פירוט בנוגע לבחינות אלו – ראה בעש”ט על התורה, עמוד התפילה הערה יג. אור התורה נח חלק ג תריד, א. ספר המאמרים באתי לגני חלק ב ע’ תנר ואילך.

19. ראה מאמר שני המאורות שם: “על דרך משל ש(ה)דבר חכמה עמוקה ונפלאה מאוד, אי אפשר שיבוא ממנה שום גילוי אפילו לחכם מופלא, שיוכל לעמוד על הדבר חכמה מתוך הכתב, כי אם מעוֹטֵף ומְלוּבָשׁ בכמה העלמות, עד שמי שאינו חכם מופלג לא ירגיש אותו למציאות עין שכלי כלל. וכן הוא ענין הניצוצות עליונים מאוד, אינם נמצאים אלא במדרגות תחתונות דוקא”.

בראותי שמדובר בדבר אפשרי, והטעם לכך הוא כיון שחֲשַׁבְתִּי שֶׁאֶפְשֶׁר שְׁעַל יְדֵי זֶה – על ידי סגולות ושמות אלו יוכלו גם שאר אַנְשֵׁי גִילִי – אלו שמעמדם הרוחני קרוב לשלי לְבֹא לְמִדְרַגָּה וּבְחִינָה כְּמוֹתֵי, דְּהֵינּוּ בְּהִיוֹתָם יְכוּלִים עַל יְדֵי לִימּוּד סְגוּלוֹת וּשְׁמוֹת אֵלּוּ לְעֲשׂוֹת עֲלִיּוֹת נְשָׁמוֹת – לעליית נשמותיהם לעולמות עליונים – כמו שעשיתי אני, וְאֲנִי יִלְמְדוּ שֵׁם וַיִּשְׁגּוּ את הדברים האמורים כְּמוֹ אֲנִי.

וְאוֹלָם, בְּפוּעַל לֹא נִתְּנָה לִי רְשׁוּת כָּל יְמֵי חַיֵּי לְגִלּוֹת זֹאת – את שלשת דברי הסגולה ואת שלשת השמות הקדושים שיש ללמוד ולהשיג. וּבְקִשְׁתִּי עֲבוּרָךְ שֶׁתִּתֶּן לִי רְשׁוּת לְלַמֵּד אוֹתְךָ, וְלֹא הוֹרְשִׁיתִי כָּלֵל. וּמִשְׁבַּע וְעוֹמֵד אֲנִי עַל זֶה שֶׁלֹּא אֶגְלֶה לְאַף אֶחָד אֶת אֲשֶׁר לְמַדְתִּי וְהִשְׁגִּיתִי שֵׁם.

אֵךְ זֹאת אֲנִי מוֹדִיעֶךָ, וְהֵשֵׁם יִהְיֶה בְּעֲזָרְךָ, לְנִכַח ה' דְּרַכְךָ¹⁶ – עֵינֵי ה' בּוֹחֲנוֹת אֶת מַעֲשֶׁיךָ, וְלִכְוֶן, וְאֵל יִלְיוּ¹⁷ – הִישְׁמַר שֶׁהַדְּבָרִים דְּלֹהֲלֵן לֹא יִמוּשׁוּ מִזְכְּרוֹנְךָ:

בְּעֵת תִּפְלְתֶךָ וְלִמְוֹדְךָ וְכָל דְּבוּר וְדְבוּר וּמוֹצָא שְׁפָתֶיךָ – תִּכְוֶן בְּאִמְרָה זוֹ לְיַחַד שֵׁם לְפַעוֹל “יַחְוֵד” שֶׁל בְּחִינָה אֶלְקִית מְסוּיֵמֵת,

16. על פי לשון הכתוב – משלי ה, כא.

17. לשון הכתוב – משלי ד, כא.

מתקשרים ומתיחדים האותיות ונעשה תבה ומתיחדים יחוד אַמְתִּי בִּא־לְהוֹת, ותכלול נשמתך עמָהם בְּכָל בְּחִינָה וּבְחִינָה מִהַנְּל, ומתיחדים כָּל הָעוֹלָמוֹת בְּאֶחָד וְעוֹלָיִם, ונעשה שְׂמֵחָה וְתַעֲנוּג גְּדוֹל לְאִין שְׁעוֹר, בְּהִבְיָד בְּשִׂמְחַת חֲתָן וְכֵלָה בְּקַטְנוֹת וְנִשְׁמִיּוֹת, וְכָל שִׁבְן בְּמַעֲלָה הָעֲלִיּוֹנָה בְּזֹאת. וּבְדַאי ה' יִהְיֶה בְּעֶזְרְךָ וּבְכָל אֲשֶׁר תִּפְנֶה תִצְלִיחַ וְתִשְׁכִּיל, תֵּן לְחֶכֶם וְיִחְכַּם עוֹד.

וְנִשְׁמִיּוֹת - במדרגה נמוכה וגשמית, והשמחה היא מחיבור והתאחדות דרגות שונות, שכן המשמעות הפנימית של יחוד החתן והכלה היא השפעה מבחינה עליונה (חתן) לבחינה תחתונה ממנה (כלה), וְכָל שִׁבְן שֵׁשׁ שִׂמְחָה וְתַעֲנוּג כִּאֲשֶׁר נַעֲשֶׂה יַחֲדוֹ כַּעֲיֵן זֶה בְּמַעֲלָה הָעֲלִיּוֹנָה בְּזֹאת - במדרגה עליונה כמו זו המדוברת כאן, דהיינו היחוד הרוחני שבין העולמות לאלקות.

וּבְדַאי ה' יִהְיֶה בְּעֶזְרְךָ לְקִיִּים אֵת כָּל הָאִמּוֹר, וּבְכָל אֲשֶׁר תִּפְנֶה תִצְלִיחַ וְתִשְׁכִּיל. תֵּן לְחֶכֶם וְיִחְכַּם עוֹד²⁰.

20. לשון הכתוב - משלי ט, ט. כלומר, "אמור לו [לחכם] דברי חכמה ויתחכם מדעתו עוד יותר" (מצודת דוד על הפסוק).

ואחר כך מתקשרים ומתיחדים האותיות אחת עם חברתה, ונעשה - ונוצרת תבה שלימה, ומתיחדים כל האותיות יחוד אַמְתִּי בִּא־לְהוֹת - באור האלקי המאיר בתיבה זו; ול"יחוד" זה עליך לכוון בכל דיבור של תורה ותפילה.

ותכלול נשמתך עמָהם - תחבר ו"תכלול" גם את נשמתך ב"יחוד" זה, שתהיה מאוחדת וכלולה בְּכָל בְּחִינָה וּבְחִינָה מִהַנְּל - משלש הבחינות הנ"ל.

ומתיחדים על ידי היחוד האמור כָּל הָעוֹלָמוֹת בְּאֶחָד, וְעוֹלָיִם לְהַתְחַבֵּר עִם הָאוֹר הָאֱלֹקִי, וְעַל יְדֵי כֵךְ נַעֲשֶׂה שִׂמְחָה וְתַעֲנוּג גְּדוֹל לְאִין שְׁעוֹר. וְדוּגְמָא לְדַבֵּר - בְּהִבְיָד בְּשִׂמְחַת יַחֲדוֹ חֲתָן וְכֵלָה בְּקַטְנוֹת

ב

פְּנֵת הַמְּקֹנָה מֵהַבְּעַל שֵׁם טוֹב זֶלֶה"ה

מִקְדָּם יִבְנֶן סוֹד הַנּוֹכַח בְּנִמְרָא שֵׁשׁ מַעְלוֹת בְּמִקְנָאוֹת, וְעַל פִּי סוֹד פְּנֵה: יֵה"ו חֶסֶד,

כפי שהן מרומזות באופן דלהלן, בששת אופני הצירוף של אותיות י"ה-ו³ (שבשם

ב

פְּנֵת הַמְּקֹנָה מֵהַבְּעַל שֵׁם טוֹב זֶלֶה"ה

3. זהר חלק ג יז, א. תקוני זהר בהקדמה - טו, א"ב.

ובפרי עץ חיים שער הלולב פרק ג (המצוין בנוסח המקור כאן) מבואר הדבר כך:

"הג' מוחין... שהם חכמה בינה דעת, הם ג' אותיות י"ה"ו [כפי שהן במדרגת המוחין, שורש המדות], "חכמה [נקודת הרעיון], ה' בינה [הרחבת הרעיון], ו' דעת [המשכת הרעיון מטה אל המדות] כנודע. וכל קצה מן הו' קצוות [כל אחד מששת הכיוונים, מעלה ומטה וארבע רוחות, שהם שש המדות - ראה להלן סימן נא, א] כלול מג' מוחין אלו, ולכן בכל קצה וקצה יש בו שם אחד של י"ה"ו, רק שאינן דומין זה לזה, והענין הוא סוד ו' צרופים שיש ביה"ו... שאף על פי שכל אחד מהו' קצוות כנ"ל הוא כלול מכל הג' מוחין, שהם ג' אותיות י"ה"ו, עם כל זה אינן שוין.

כי החסד מקבל מוחין אלו באופן אחר, כי כיון שהוא חסד [השפעה בריבוי], קו ימין, לכן אות י' [בחינת חכמה - ראשית הברקת האור בעודו מופשט ובלתי מוגדר - השייכת אף היא לקו הימין, הארה בלתי מצומצמת] גובר בראש כולם, והוא צירוף י"ה"ו.

ובצפון [מדת הגבורה, צמצום ומניעת השפע], גובר אות ה' [בחינת בינה - ירידה וצמצום], כי זה קו שמאל [שענינו צמצום], והיא הו"י.

ובמזרח [מדת התפארת, מיווג החסד והגבורה], קו אמצעי [שילוב הימין והשמאל] שהוא ו', גובר אות ו' [בחינת הדעת - סיום והשלמת אור המוחין, החכמה והבינה גם יחד], והוא וי"ה.

אך בנצח [תקיפות והתגברות על מניעות ומכשולים]... והוא גם כן קו ימין [כי ענינה הוא התגלות עצמית רבה כדי לגבור על ההפרעות החיצוניות], גובר גם כן אות י' כמו בחסד, ולכן

מִקְדָּם - תחילה יִבְנֶן הטובל את הסוד הטמון בביטוי הַנּוֹכַח בְּנִמְרָא² "שש מעלות בְּמִקְנָאוֹת" - רמז לשש המדות העליונות, וְיֵשׁ לכוֹן לשש המדות עַל פִּי סוֹד פְּנֵה -

1. בלקוטים יקרים כאן מקדים "אמר הבעש"ט זוכה לכל המדרגות שלו הכל הוא בעבור שהתמיד בטהרת המקוה תמיד, ובאמת זהו ענין גדול מאוד כי המקוה מטהר את הגוף והנפש, אבל צריך לעשות הכל בכוונה, לא ח"ו מצות אנשים מלומדה, ואזי ח"ו אינו נחשב לכלום; רק צריך להתיישב את עצמו ולכוון דעתו מקודם. ואעתיק לך כוונת המקוה מהבעש"ט ז"ל, מה שהעתיק מסידור הותיק מוה"ר משה נ"י, וזה לשונו שם" [וממשיך ככפנים].

לכמה וכמה ענינים בסימן זה - יש להעיר מהמבואר בסוד הטבילה אשר בפרי עץ חיים שער השבת פרק ג, עיין שם.

ויש לציין שמצינו אופנים נוספים בכוונת המקוה בשם הבעש"ט - ראה ספר פרי הארץ סוף פרשת לך לך (הובא בסידור עם דא"ח שטו, א). קדושת לוי, סוף מסכת אבות. "ספר קטן" להבעש"ט בתחילתו. וראה גם בסידור ר"ש מרשקוב, סוף סדר הטבת חלום - בשם רבינו.

2. מקוואות פרק א, א. כוונת לשון חז"ל לפי פשוטה היא לששה סוגי מקוואות מים, שלכל אחד מהם יש מעלה על פני קודמו בידי טומאה וטהרה, כמבואר שם בהמשך המשנה. ורבינו מפרש כאן כי על פי הסוד לשון זו רומזת לשש בחינות עליונות הקיימות במקוה.

מקורות ושינויי נוסחאות
 כוונת המקוה.
 בלקוטים יקרים, יושר
 דברי אמת סימן מב.

יו"ה נצח, הו"י גבורה, הי"ו הוד, וי"ה תפארת, וה"י יסוד. והמים שבמקנה הם ט' יודין דע"ב ס"ג מ"ה ב"ן גימטריא מים, וכלם נמשכין משם ע"ב, שהוא הראשון שהוא חסד גימטריא ע"ב, והוא בחינת מים, לכן הם מ' סאה נגד ד' יודין דע"ב. גם מקנה גימטריא קנ"א, כמנין אהי"ה במלוי התי"ן, שהוא בסוד הבניה, שהוא

ע"ב⁶). יו"ד הי"ו וא"ו הי"י (בגימטריא ס"ג), יו"ד הי"א וא"ו הי"א (בגימטריא מ"ה), יו"ד הי"ה ו"ו הי"ה (בגימטריא ב"ן) - מופיעה תשע פעמים האות י', והם המים שבמקנה, כי תשע פעמים י' (90) בגימטריא "מים".

זבלם - כל אופני ההארה הנזכרים של שם הו"י נמשכין משם ע"ב, שהוא הראשון, שהוא חסד, המדה הראשונה, ראשית ההארה לעולמות - גימטריא ע"ב⁷, והוא בחינת מים - מים (שטבעם לרדת ממקום גבוה למקום נמוך⁸) מורים על מדת החסד⁹ (שענינה השפעה מלמעלה למטה¹⁰), לכן מי המקנה הם מ' סאה¹¹ - נגד [=כנגד] ד' יודין דע"ב - במילוי של שם ע"ב מופיעה האות י' ארבע פעמים, בגימטריא 40.

גם, "מקנה" גימטריא קנ"א, כמנין הגימטריא של אותיות שם אהי"ה¹² הנכתב

הו"י⁴): הצירוף יה"ו - הוא מדת החסד, יו"ה - נצח, הו"י - גבורה, הי"ו - הוד, וי"ה - תפארת, וה"י - יסוד.

זכן יש לכוון על כך שהמים שבמקנה הם ט' יודין דע"ב ס"ג מ"ה ב"ן, כלומר, בארבעת אופני הכתיבה של שם הו"י במילוי אותיותיו⁵ - יו"ד הי"ו וי"ו הי"י (בגימטריא

צירופו יו"ה. אבל הוא משונה מן חסד, כי החסד ה' קודם לו', סדרו האמתי, גבורה קודם לתפארת, שהוא ה' על ו'; אך נצח, אות ו' על ה', כי תפארת גובר על הגבורה, לפי שנצח יונק מן התפארת [המדה הקודמת לו], וגובר בו בחינת תפארת.

וכן ההוד [מלשון "הודאה", התבטלות והכנעה] קו שמאל [צמצום עצמי], וגובר ומתחיל בה [קו השמאל - ה'], שהוא הי"ו; אך להיותן שאין דין גמור [כי ה"הוד" הוא שלב בתוך ההשפעה והגילוי גופא] אינו גובר שלא כסדרן [כלומר קו השמאל - ה' - אינו גובר כאן באופן הדוחה את קו הימין - י' - לבסוף ממש, באופן המבטל גם את קדימת החסד לתפארת], לכן י' שהוא חסד הוא על [=לפני] ו'...

אחר כך מערב שהוא יסוד [ההתקשרות בין המשפיע למקבל], כיון שהוא בקו אמצעי, גובר בו אות ו', אבל להיותה יותר דין מן תפארת [ב"קו האמצעי" גופא, היסוד] - ההתקשרות אל המקבל - היא בחינה מצומצמת יותר מה"תפארת", ולכן יש בה נטיה לקו השמאל, לכן ה' גוברת על י' [וה"י].

4. שם הו"י⁴ - שורש ההווה של כל הבריאה - הוא מדרגת עשר הספירות העליונות בכללותן (הארה אלקית המוגדרת בעשר בחינות, "מוחין" ו"מדות", שבהן מהווה הקב"ה את העולמות ומנהיג אותם). והצירופים השונים הכלולים בשם הו"י - רומזים על פרטים ומדרגות שונות בספירות. 5. שהם ארבעה "שמות" ומדרגות - ראה בפרטיות בעץ חיים שער יח סוף פרק א ואילך.

6. ראה אודות שם זה - להלן הערה 50.

7. תקוני זהר תקון כא נה, ב. שם ח, ב. י, ב. זהר חלק ב קעה, ב. ועוד.

8. תענית ז, א.

9. זהר חלק ג מא, א. שם רנה, א.

10. ראה תניא, אגרת הקודש סימן ח.

11. עירובין ד, ב.

12. שם "אהיה" המוזכר בתורה (שמות ג, יד). וראה מגיד מישירים להב"י סוף פרשת בראשית (מהדורא קמא). שערי אורה להר"י גיקטליא שער א בתחילתו ושער י. פרדס רמונים שער כ פרקים א-ב ובעסיס רמונים שם.